

Թիւն ունենայ անոր ժրուածեանն և զգոնութեան վրայ : Եւսանկով նոյն բեռնաւելի մօրը վրայ կը ծանրանայ , ինչուան որ տղայն մեծնալով՝ աւելի խիստ իշխանութեան մը կարօտ ըլլալը երեւցնէ : Եւսն ատեն հօրը վրայ կը սկսի երաշխաւորութիւնը ծանրանալ . մանաւանդ երբոր տղայն մանչ զաւակ ըլլայ . վասն զի աղջիկը ընդհանրապէս մօրը խնամոց և հոգոց յանձնուած է :

Սակայն երբոր դաստիարակութիւնը առանց օրինակի ըլլայ , բոլորովին անկարող է : Եւրատք , խորհուրդք , սպառնալիք , վարձք կ'ընդունայնանան՝ օրինակի զօրաւոր ազդեցութեանն առջև : Եւաքինութիւնք , դժբաղդաբար նաեւ ախտք , մէկէն մէկալին կ'անցնին : () . րինակով դաստիարակութիւնը ամենազօրաւոր է . անոր առջև՝ տղուն կրբերն ու ախտերը իրենց ոյժը կը կորսնցնեն . շատ անգամ առանց գիտնալու , և առանց ուզելու կը հետեւի անոր . ուստի ծնողք ամէն բանէ աւելի պիտի ջանան իրենց դաստիարակութեամբը , կըթութեամբ և աստուածապաշտութիւն սիրելի ընել տղոց նոյն առաքինութիւնները :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրն Քառերիտս Ռաֆիկեան :

Տարւոյս փետրուարի 26^{ին} Վաղղիա իր երեւելի մարդիկներուն մէկէն զըրկուեցաւ : Հիսուսեան Հայրն Ռաֆիկեան , որ 1793^{ին} էր ծնած , իր ծաղիկ հասակէն կարգէ դուրս հանձարը ցուցուց , ու քսանըվեց տարուան արքունի փաստաբան ընտրուեցաւ , ու պատուոյ ճամբուն մէջ առաջ երթալու ամենեւին տարակոյս չկար : Բայց աստուածային շնորհքը իրեն ուրիշ ճամբայ էր պատրաստէր , որուն ձայնին հպատակելով օր մը յանկարծ աշխարհային փառաց

ճամբէն ետ դարձաւ , ու մտաւ Սրբոյն Սուլայիկիոսի կղերանոցը , և անկէց Հիսուսեանց նորընծայարանը , ուր սուրբի կեանք անցուց կատարեալ անձնուրացութեամբ : Շատ տարի իր հրաշալի աստուածային ճարտարաբանութեամբը հազարներով երեւելի և իմաստուն մարդիկ կը հիացնէր , մեղաւորներ առ Եստուած կը դարձնէր . վասն զի իր խօսքը աստուածային հոգւով օծուած էր . ինչպէս աշխարհային իմաստնոց առջև անպատկառ կը քարոզէր խաչին յիմարութիւնը , նոյնպէս թագաւորաց առջև համարձակ նոյն խաչին խոնարհութիւնը օրինակ կը դնէր : Եւրեն քաղցրալուր ձայնը լսողները կը վկայեն իր վսեմ և ազգու ճարտասանութեանը , որով Վաղղիոյ հիմակուան ճարտարախօս քարոզիչներուն գլխաւորներէն մէկը իրաւամբք սեպուած էր : Եւս հրաշալի մարդուս մահուան օրը ընդարձակածաւալ Բարիզ քաղքին մէջ ցրտման մը պէս ծաւալեցաւ . ու իրեք օր մարմինը ի տես հասարակաց դրուած ըլլալով՝ հեղեղ մը ժողովրդեան կ'երթար այն սրբասէր այրն Եստուծոյ ետքի անգամ տեսնալու : Եւաղման օրը մեռելահանգստեան աղօթքին երկու ծիրանաւոր կարգինալ ու չորս եպիսկոպոս ներկայ էին . թող քահանայից ու կրօնաւորաց անթիւ բազմութիւնը . ու () ուլէանի պերճախօս եպիսկոպոսը իրեն զամբանականը խօսեցաւ : Հուղարկաւորութեան կառքը խիստ աղքատին էր , կամաւոր աղքատութեան յանձնառու ըլլալով վախճանեալը՝ թէպէտ և ըստ աշխարհի ազնուականն ու ճոխ ցեղէ . բայց կայսերական պալատէն սկըսեալ ազնուականաց կառքերու ամբօխ մը ետեւէն յուղարկաւոր կ'երթային , որոնց երկայնութիւնը 20 վայրկեանէն աւելի կը տւէր : Եւ ախճանելոյն բարեկամները ու իրմէն հոգեւորապէս բարերարեալ բազմութիւնը շատ տեսակ գրուածք ըրին վրան . անոնցմէ մէկն ալ այս հետագայ բերթութիւնն է , որ զաղղիներէն թարգմանած ի լոյս կ'ընծայենք օրագրիս մէջ :

ի Հայրն Ռափնեան :

Ձուղին զայն գեղանրսե՜հ , զորոտընդոստն երգեցի զուղի ,
Որ նախ ընդ ամպրս խաղացեալ՝ ապա ընդ ցոլ փայլատականց
Հատանէ իւր ըզկողիւք ապառաժուտ ժայռից ուղի .
Եւ սրբափայլ զառաւօտին ցօղոյ զարդինս առի ի նուագ ,
Որ ծաւալի ընդ երկիր ներկեալ յարին եւ սրգազգեսաց ,
Օ՜ակօսիցն աւետելով ըզյոյս դեռ եւրս բացելոց :

Ո՞ ուղին այն էր , եթէ ոչ փայլակնացայտըն Վագորտէր ,
Որոյ ձայն յափըշտակեալ բարձր ի բեմէն զհոգի եւ զսիրտ ,
Չբգէ զնոսա յերկինս ի վեր , զահ եւ զերկիւղ արհամարհեալ .
Եւ ցօղ քաղցրածաւալ չիցէ՞ն շրնորհք աստուածային ,
Օ որ ամենայն ուրեք ըզհետ ածեալ ձրգէ Ֆորպէնժանսոն
Ի մանկտին բազմերամ՝ զոր ի հաւատս ածէ ու ի կրօն :

Սամ է արդ եւ զգետն երգել ականակիտ , որ վեհաճեմ
Ընդրստին յականէն բերէ ըզփառս Ովկիանու
Եւ ընդ յուռթի անդաստանս ածեալ վըտակըս միշտ վըճիտ ,
Վայ հարկատու գոլ նըմին , ալեօքն ի ծոց նորին խառնեալ .
Հապա եկայք ընդ իս օն ըզՈւաւինեան հօրն հետազօտք :

Չեւ ի խորանս անդ լըսելի դեռ եւս ըզձայն իւր արարեալ ,
Ի տաճարին օրինաց լուսափայլէ ջահ կենդանի ,
Կորովաբիբ դէտ օրինաց , ի լուր ձայնի նոցին տարփող .
Եւ սրբաասուն պատանւոյն բարձրաթըռիչ մըտացըն թեւք ,
Թըւէին պարանեալ ի մարդկեղէնն իմաստութիւն .
Խըզէ զկապանս , եւ ճախր առեալ ի քառաթեւ անդր յարընչի :

Ընդ ի գագաթըն Վողգոթայ կայ պըշուցեալ ակընկառոյց ,
Հառաչէ երկնէ ի սիրտ իւր մինչեւ անդրը վերանալ :
Ըզխիստ լըծոյ լոյսեանց աղէ լըսէք դուք ըզբողոք .
Ընուն եւեթ յիսուսեան յուզէ զայրոյթ եւ սպառնալիս .
Սակայն ի հոյլն նոցին դիմէ յօժար առնուլ ըզկայ .
Եւ վկայական իսկ մահ նըմին թէ սպառնայցէ , աւասիկ կայ :

Ըծէք ըզգառն ի սեղան , խոնարհ ցըփսոյն փառք եւ պարծանք .
Սանդուղք երկնից վեհափառ , սուրբ խաչափայտըն Վողգոթայ ,
Ոչ այլ ինչ իւր՝ բայց զարիւն , իւ սրբեցաւըն , խընդրէ զարդ .
Երրահրաշ նահատակ մատչի զբաժակն ըմպել լեղւոյն ,
Հետեւեալ Փըրկչին ընդ ուղն անձուկ ընդ ուղ մեռելութեան :

Վահանայիցըն սըրբոց , որ առ քիսու թըշնամանեալք ,
Ըյս աւասիկ՝ այս է նոցին փառատենչիկ կրօն եւ կենցաղ .
Ընդ Ոտեսգալք ըզծիրանւոյն ընկէց ըզպերճ բեռն ի յանձնէ :
Ի նանիր խաբի աշխարհ՝ կամաւ ի լոյս զաչըս փակեալ .

Ուաւինեան կարէ խօսել, կարէ եւ լուռ կալ Ուաւինեան,
Եւ թէ խօսի եւ թէ լռէ՝ երկնից ձայնին է արձագանգ :

Բանն անեղական ի յատենի անդ Հերովդեայ
Լուռ եւեթ կայր, մինչդեռ սերմանք աստուածեղէն խրատուց նորա
Ընծիւղեալ յԽարայելի, եւ ազգն ողջոյն շարժեալ դղըրդէր :
Եւ յապէս Փրըկիչն ինքնիշխան իւրոցն ի տուրքս պատգամաց,
Ինդ խոնարհ ռամկին զիջեալ առատաձեռն ի սքանչելիս,
Եւ կնարկէր դատողաբար ի թագաւորն եղեռնաւոր :

Եստուածայնով վառեալ քարոզ հուրք զոր ազդէ աւետարան,
Ոչ կարօտի հրահանգաց, ըզնոյն եւեթ առեալ պատմէ :
Եւ իսկոյն ի հասկաթուռ ծածկի ի հունձ երկիր անբեր :
Ո՛հ, բարբառոյ նորին զիւրդ բիւրաբեղուն է զօրութիւն :
Օրհնէ եւ սփոփէ, լուսաւորէ եւ բորբոքէ :
Եւնդ որեարն ողբայ կամ երգս առեալ նուագէ դաշնակաւոր :

Ի ցոլ երեկորին՝ որպէս յայգուն նըշուից ցոլ՝
Ետողն տակաւ տուրնջենային է զի փայլէ, է զի նուաղի,
Ճառագայթեալ ընդ բիւրեղ ամպոց զորս ինքն ոսկեզօծէ,
Եւ գոգցես իմն ըզբօսանի յառագաստին ծիրանեփայլ,
Սերթ ծածկեալ ընդ նովաւ եւ մերթ ի բաց զայն պարուրեալ,
Որպէս փեսայ զի հըրճուի ի խանդաղանքս սուրբ սիրոյ :

Եւ ի ճաճանչ իւր միջօրեայ բնաւից փայլմանց ածէ ստուերած,
Սինչ ի գագաթն երկնից անցեալ ծածկէ ի լոյս զայն համասփիւռ :
Թէ ի շանթից փայլատակմանց լոյս բողաւառ ցայտէ հանձար,
Եւ երկին ջինջ եւ անամպ սրփռէ 'նդ հանուր զիւրն դաշնակ :
Դաշնակաւոր եւ Ուաւինեան հօրն հանապաղ եռանդն ուղղէր :

Ե՛կ ապա, սիրտ վաստակաբեկ, յոտըս սըրբոյ մարգարէին,
Ե՛կ օ՛ն ըզմանն ընտրեա բարի, լեր հաւատոց դու ունկընդիր :
Ի դրօշ խաչին թէ զինուորիս, Եստուած լիցի քո մըրցանակ :
Լսես դու զձայն սիրելոյ որ զքեզ առ ինքն հրաւիրէ :
Եկեղեցւոյ է ձայն, աւանդ, թէ եւ հեռի յիւրմէ կեցեալ,
Ոչ մերժեսցիս ի մայրենի սիրոյն եւ յամբ ի զեղջ քոյին :

Եւ ը որ ի շուրթն Եսայեայ ըզկայծակունքս մատուցեալ
Ետ նրմա թեւս ազատ, ի նոյն վառարանէ բաշխէ միշտ կեանս :
Եւնդ անըսպառ ծածկեալ կան գանձք, եւ յիրաւունքս դարըս մեր
Պողցէ դարուց ապառնեաց, զի կենդանի է դեռ Կեփաս
Յեռանդն արդեացս առաքելոց, եւ Պօղ նորիմբ դեռ քարոզէ :

Եւ յո՛, Տէր, բան քո մըշտայաղթ, միշտ կենդանի է բան քոյին,
Չիք եւ ոչ ինչ որ ընդդէմ ճըշմարտութեան նորին կացցէ :
Որմք քաղաքին Եստուծոյ անդրէն ի նոյն միշտ հընչեսցեն :
Եւ մինչ ի սուգ մեծ ի շիրմի ձայն տարփողին թըւի նիւրհէլ,
Օ՛ անուահոյթեան անդամսօր հարկանէ նա միշտ զաղաղակ :

Տեսէք զհարդ բազմի չըքնաղ յեղերական ինքն ի բարձին
Հայր բազմահոյ ընտրելոց , եւ իբր հոգին այն սիրատարփ
Սատչի ի սիրտ Յիսուսի ընդ շունչ յետին վերաթեւեալ :
Սեռաւ նա՝ այլ բարբառի տակաւին , զոչ ինքնանըւեր
Հրաւիրելով ըզմեզ ի նոյն համբոյր սիրոյ գըրկախառնել ,
Եւ մահացուն վերկենցաղեալ՝ եւ այլ ոչ եւրս մեռանի :

Եւ յիշատակ իւր իբր անոյշ թափեալ ի մեզ իւղ համասփիւռ ,
Ընդ արտօսը Հայրապետին յուզէ զփրղձուկ բոլորեցունց՝
Որ ընդ երկցըս քրիստոնեայ կան հըպատակք ընդ պետութեամբ ,
Սինչ նորահրաշ ի ճաճանչ հաւատք ի սիրտ նոցին վառեալ՝
Բարեբանեն զըսքանչելիս , զի որ նիրհէն աւանիկ հուր՝
Երծարծանի ի բոց անշէջ յանլուելի քարոզութիւն :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՅԼՄԷՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վարդապետական քերթարիւն :

Ս արդապետական քերթութե մէջ
կը բովանդակուին բանաստեղծական
գրուածոց մեծ խումբ մը : Եւ մէն քեր-
թուածոյ , մանաւանդ թէ ամէն գրու-
թեանց վերջի վախճանը պէտք է ըլլայ
մարդուս վրայ աղէկ և օգտակար տպա-
ւորութիւն մը ընել : Եւս բանիս ու-
րիշ սեռի բանաստեղծութիւնները ան-
ուղղակի ճամբաներով կը հասնին , ինչ
պէս առակով , պատմութեամբ , կամ
բնաւորութիւններն օտորագրելով . բայց
վարդապետական բանաստեղծութեան
առաջին նպատակն է կրթութիւն կամ
գիտութիւն սորվեցընել : Եւ փիլիսո-
փայական , բարոյական և քննաբանա-
կան արձակ գրուածքներէն կը զանա-
զանի միայն իր ոտանաւորին չափովը ,
ապա թէ ոչ՝ թէ վախճանը և թէ էութիւնը
նոյն է : Եւ այս զանազանու-
թեամբը բազմաթիւ օգուտներ ունի
քան զարձակ գրութիւնը . տաղաչա-
փութեան անուշութեամբը աւելի հա-
ճոյ կ'ընէ սորվեցուցածը , և նկարա-
գրութեամբը , դրուագներով , և ուրիշ
գեղեցկութեամբը՝ զորոնք մէջը կը
խառնէ , կը յափշտակէ ու կը գերէ գե-

րեակայութիւնը , և կարեւորագոյն բա-
ները խոր կը տպաւորէ մարդուս յիշու-
ղութեան մէջ : Եւսով՝ ասպարէզ մըն
է , ուր կրնայ բանաստեղծը մեծամեծ
փառքեր ստանալ , և ինչպէս որ ընտիր
հմտութիւն ու դատմունք ցուցընել ,
ասանկ ալ մեծ հանճար մը կրնայ փայ-
լեցընել :

Շատ կերպով կրնայ ըլլալ վարդա-
պետական քերթութիւնը : Եւրայ բա-
նաստեղծը կրթական նիւթ մը ընտրել ,
և կանոնաւոր կարգով յօրինել զայն .
և կամ առանց մեծ և կանոնաւոր զը-
րուածքի մը ձեռք զարնելու , կրնայ քա-
նի մը մասնաւոր ախտերու դէմ միայն
խօսիլ , կամ բնաւորութեանց և բարուց
վրայ բարոյական դիտողութիւններ ը-
նել , ինչպէս որ սովորաբար երգիծա-
բանութեանց և նամակաց մէջ կ'ըլլուի :

Ս արդապետական բանաստեղծու-
թեան բարձրագոյն տեսակն է , ծանր
և օգտաշատ նիւթի մը վրայ կանոնա-
ւոր գրուածք մը յօրինելը : Եւ այս տե-
սակ գրուածքներ շատ ունինք թէ՛ հին
և թէ՛ նոր , որոնք մեծ արդիւնք և ա-
ռանձին սեփական կերպ մը ունին . ինչ-
պէս են Սուրբ Երեմիայի վեց գրքերը Յա-
ղակ Բնութեան Իրաց՝ , Սիրգիլիոսի Մշա-

1 Սուրբ Երեմիայի այս քերթութեամբը՝ անուանի է
բանաստեղծական կողմանէ միայն նկատեալ . ա-
պա թէ ոչ՝ հեղինակին անոր մէջ ցուցուցած